This PDF you are browsing now is a digitized copy of rare books and manuscripts from the Jnanayogi Dr. Shrikant Jichkar Knowledge Resource Center Library located in Kavikulaguru Kalidas Sanskrit University Ramtek, Maharashtra.

KKSU University (1997- Present) in Ramtek, Maharashtra is an institution dedicated to the advanced learning of Sanskrit.
The University Collection is offered freely to the Community of Scholars with the intent to promote Sanskrit Learning.

Website
https://kksu.co.in/

Digitization was executed by NMM

https://www.namami.gov.in/

Sincerely,

Prof. Shrinivasa Varkhedi
Hon'ble Vice-Chancellor

Dr. Deepak Kapade
Librarian

Digital Uploaded by eGangotri Digital Preservation Trust, New Delhi
https://egangotri.wordpress.com/

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

कविकुलगुरु कालिदास संस्कृत विश्वविद्यालय, रामटेक
हस्तलिखित संग्रह

दाखल क्र. M656 विषय कर्मकांड.

नाव. कुशकुंडिका MSS.

लेखक/लिपीकार वेलणकर गोविंद अहू (लिपिक).

पृष्ठ 6 काळ — पूर्ण/अपूर्ण

Checked 2012

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

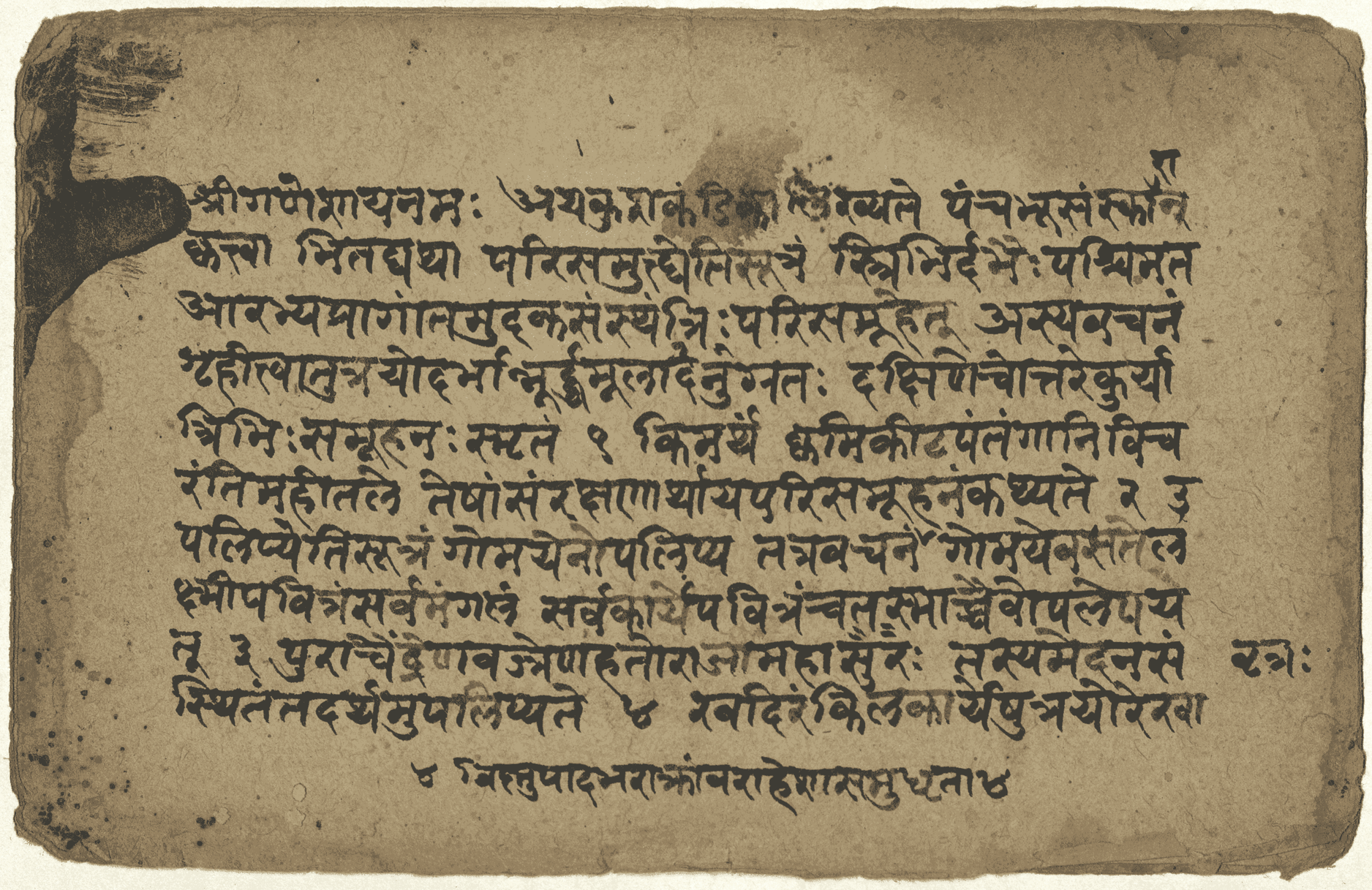

श्रीगणेशायनमः अथकुम्भकंडिकास्थंडिलेव्यले पंचभूसंस्कारं
कृत्वा भितद्यथा परिसमुह्येतिसूत्रे स्त्रिभिर्दर्भैः पश्चिमत
आरभ्यप्रागग्रान्समूलकसंस्थत्रिः परिसमूहेत् अस्यवचन
गृहीत्वानुत्तरयोदर्भान्मूर्द्धमूलादनुग्रतः दक्षिणेचोत्तरेकुर्या
त्त्रिभिःसमूहनःस्मृते १ किमर्थं कृमिकीटपतंगानिच
रंतिमहीतले तेषांसंरक्षणार्थायपरिसमूहनंकथ्यते २ उ
पलिप्येतिसूत्रं गोमयेनोपलिप्य तत्रवचनं गोमयेनसतेल
क्षीपवित्रंसर्वमंगलं सर्वकार्येपवित्रंचतस्माच्चैवोपलेपय
तृ ३ पुराचेंद्रेणावज्त्रेणहतोराजामहासुरः तस्यमेदसंस्र
स्थितंतदर्थमुपलिप्यते ४ खदिरंकिलकार्येषुत्रयोवरवा

४ वस्तुपादभराक्रांवराहेणासमुधृता४

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

चपंच्च पश्चिमेदक्षिणेकुर्यात्सुनैणैवकुशेनवा ५ एवंविंशांगु
लयोग्राचीचतुर्विंशत्युङ्मुखः मध्येरेखात्रयंकुर्याद्दक्षांगुष्ठेन
वच ६ शक्रादिदेवताःसर्वेपूर्वस्यादिशिवर्त्तते अनामिकाग्रधा
रलंनतुअंगुष्ठमेवच ७ भूतप्रेतपिशाचाद्याआकाशस्यतुवासि
नः तेषांपरहणार्थायउध्दृत्यधितंपुनः ८ वसुंधरादिकास्पर्श
हीनावायदिवासमाः नतःसमासमंकुर्यात्रोक्षाधृत्यवहीधृतं ९
उदकेनाभ्युक्ष आपोदेवगणाःसर्वेआपःपितप्रजापतिः सर्वा
स्वैरस्थाप्यमादायअभ्युक्षंतपुनःपुनः १० उत्तानेनतुहस्तेन
प्रोक्षणीसमुदाहृता युक्तेनाभ्युक्षणंचैवमुष्णिनाभ्युक्षणंस्मृतं
११ अमंत्रस्यक्षयंदृष्ट्वाब्रह्माद्याःसर्वदेवताः तेनोपस्तृपयेदग्निं

शमीगर्भोकृताशानः १२ स्वाहाकारंवषट्कारंयद्वामंत्रविसंयुतं
देवानांतृप्तिहेतुश्चअग्नेसाधारणंपरं १३ इतिपंचभूसंस्काराः
अथप्रणीताप्रोक्षणीलक्षणं यस्मिन्पात्रेस्थितावह्नीप्रणीतासा
प्रकीर्तिताः अपराःप्रोक्षणीनामग्नेरुत्तरतोन्यसेत् १४ प्र
णीतावारुणंकाष्ठेनलुक्षासेनेआपनत् विंशत्यंगुलीदीर्घंच
मूलदंडंचतुर्गुणं १५ अष्टांगुलंतुविस्तारंस्रवातेचैवतदर्द्धकं
एवंलक्षणसंयुक्तांप्रणीताकारयेत्सुधीः १६ प्रोक्षणीवरणं
कुर्यान्मात्राप्रादेशकंभवेत् स्रवात्यंगुलकर्त्तव्यंमूलदंडंचलोलं क
कं १७ प्रणीतासुरव्यपात्राणिप्रोक्षणीसंस्कृतानिच शुध्यंति
यज्ञपात्राणिप्रणीतापूरणंभवेत् १८ पुष्करापानितीर्थानितो
येतिष्ठंतिदिग्दले देवताऋषयश्चैवतस्मात्त्रेवस्यात्रमध्योत्तर

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

१९ कुंडस्योत्तरदिग्भागेप्रणीताद्वादशांगुले पूर्णपात्रंचतुर्विंश
प्रोक्षणीचषडंगुले २० प्रणयेतिचवाक्येनप्रणीतादुत्तरेधृताः
अग्नितोमयेनदिग्भागेस्थापयेदास्तेनेतु २१ अज्ञानेनतुपात्रे
णआदृक्ष्यत्वाचहोमयेत् अक्षतेभ्यहोमस्यादायुस्तस्यनपूर्य
ते २२ दैत्याश्चयाद्वासस्सर्ववर्त्ततेदक्षिणादिशि तेषांरक्षणार्हे
तुश्चब्रह्मासनंतुदक्षिणे २३ यामेयमपुरिदृष्टाभूतप्रेताश्चदार
णाः तेभ्यःसंरक्षणार्थायब्रह्मासिष्ठंतिदक्षिणे २४ धनंतस्यदि
शिस्थित्वाब्रह्माणंब्रूणायत्नतः कर्त्तादृश्यंवाभूत्वायदासंयत्ति
भिक्षति २५ यामेयंचवरणंब्रह्मासंत्रनिःफलाभवेत् तस्माच्चतु
र्वेदकार्यंपश्चादासनमुद्धरेत् २६ भूमिनैवंचहस्तंचत्रणकाः
षोपरिस्मृतः उदकंनिक्षेपेतत्रआकाशंवंदितिस्मृतः २७ अ

२

यपरिस्तरणलक्षणं त्रिधापरिस्तरणं एकधाद्वित्रिधाकार्याः प्रा
गग्रैस्तरणेकुशैः हविर्भूमिचरक्षार्थंपूर्वादौसादयेद्ध्रुवे: २८
अपितत्रमनुः कुशाःपंचगतोब्रह्मातदर्धंविष्णुरुच्यते: द्वौशतौतस्त
रणेशतेविंशत्याकुशैर्यजेः २९ अनुचः षडीषडीचपूर्वादि
दिशिन्यस्तेत्रिधास्तरेत् उत्तरेत्वसकृत्तीयंप्रबलत्वेविंशतीकुशान्
३० आदायपात्रपात्राणिएकैकंस्थापयेत्पुनः अपरंबर्हिषात्रा
णिमासादनमनुस्मरेत् ३१ पात्रमासादनंकुर्याद्धोदुंबरमयंशुभं
तर्पणंदेवतानांचआज्यस्थालीविधीयते ३२ चरुस्थालिः ताम्र
पात्रेचरुंकृत्वाअभावेसद्मनन्मयः स्रुवणंपाचनंपाकंस्थाल्यापा
कमुदाहृते ३३ संमार्गकुशलक्षणं कुशेस्थितान्चयोवेदाऋग्वेदा
अमकीर्तिताः ब्राह्मणास्थापयेत्साक्षासंमार्गकुशलत्वात् ३४ उप

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

क्षी
मननकुशलक्षणं २ ऋषिभिःब्राह्मणाःपंचस्वयंज्ञानप्रसादतः तै
तेनिदर्शनान्नेयाउपयमनकुशाइमे ३५ ततःपवित्रछेदनं कस्मात्
विक्षोअक्रहर्विर्वज्रभिशूलंचक्रस्तथा तान्त्रीन्कुशरूपेणपवि
त्रछेदनाइवै ३६ त्रयोविंशतिकोद्यानंहोमविघ्नश्चवर्त्तते त्रयेणता
डितासर्वेयज्ञभूमौचीतिष्ठति ३७ छेदनंचपवित्रस्यत्रिभिर्वैष्णवरु
द्रे अथवापात्रेणोवपवित्रछेदनेसुधीः ३८ अनुआचार औ
शषटीलके अत्यंतगर्भितंसाग्रंकुशद्वयंगुणमक्च प्रादेशमात्रंवि
ज्ञेयंपवित्रंयत्रकुत्रचित् ३९ पवित्रेदक्षिणेहस्तंगृहीत्वाप्रणितोद
कं स्रोकंचनिक्षिपेतत्रस्तांकपात्रेणधारयेत् ४० उभौहस्तौग्र
हीत्वातुपवित्रदक्षिणेकरे उत्थुयआत्मशिरस्युदकंनिक्षियेत्रिभिः
४१ उत्थायदक्षिणेहस्तेवामेप्रोक्षणीधारयेत् आत्मभिषिंचि

३

तोतोयंऔर्ध्वंकथयेद्धनीः ४२ गंगाद्याःसरिताःसर्वेपुराणा
नंचसागराः प्रोक्षणीतेनमंत्रेणप्रोक्षणंचपुनःपुनः ४३ सोमोधि
ममतंधारा धारणिपतितेप्रियः पुत्रंरक्षकरोस्वामीकुबेरोधन
दःप्रियः ४४ यःशेषमुदकंकृत्वाप्रोक्षणीनिक्षिपेततः यानिरासा
दितंपात्रंतेनाभिःसर्वाभिराप्रये ४५ प्रणीताचाग्नयोमेध्यप्रोक्ष
णीस्थापयेततः नकिंचित्संचरंतत्रअसंचरभवेदिभिः ४६ प्र
णीतानेऋत्यभागेकुंडाद्वायव्यगोचरे असंचरंविजानीयात्प्रोक्षणी
स्थापनंविदुः ४७ पवित्रांतरंकृत्वाचरुस्थालीमुपेचनः निर्व
र्तंतुलंन्रीहीसंपूर्णंमुष्टिसंमयं ४८ अग्नौरुत्कायाणीग्रह्यात्र
दक्षिणपश्चिमेत् पश्चात्प्रणीताकार्यंएवंलक्षविधिस्मृतं ४९
त्रिभिर्दैवमद्भाग्यपवित्राग्रंथिसंयुता संपर्क्षा पात्रयेत्सर्वंतत्मा

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

कुशःसंमार्जने ५० देशेनिधानं निधायदक्षिणेभागेपूर्वपश्चिम
यॉर्दीर्घो ग्रहहोतहोमकालेयुक्तकास्थानंनिवेदितं ५१ आज्या
ह्वासनं उद्वास्यदक्षिणेहस्तेस्थापयत्यग्नेमपुनः अग्नेःप्रदक्षिणं
कृत्वाआज्योद्वासनंकृत्वा ५२ आज्योद्वासनंचैव घृतंदक्षिणहस्त
योः अग्नेःप्रदक्षिणंकृत्वास्थापयेपश्चिमेभुवं ५३ चरोः उ
द्वास्यपूर्वतोस्थाप्यआज्यंप्रत्यासनंपुनः अघायाविधास्यैवइति
श्रुतिमुदाहृतं ५४ आज्योत्पवनं गृहीत्वालुपवित्रेदक्षिणेचोत्त
रेषुच उत्पूयआत्मन्निरसिञ्चभिस्थानेकोदघृतमध्येतुसंस्थि
तः तत्सर्वंस्फट्यनिरस्यंतस्मादालुभवेत्ततः ५६ कुशानाद्यंयस
गम्यपाणिनादक्षिनञ्चच दद्यत्सविधलोमंचपश्चात्कर्मसमाच
रेत् ५७ उक्तंच आचारतिलके सर्वतोदर्भपाणिस्यादेवपित्रे

चकर्मणि ५८ गंधलेपंतथाशौचंनकुर्यादर्भपाणिना दर्भपाणि
मकुर्वीतश्रोतस्मार्त्तेचकर्मणि ५९ तिलंकृपादशौचंचनकुर्या
दर्भपाणिना विनाकरपवित्रेणजलंदत्तंकृतंतथा ६० हव्यंदेवा
नगृह्णीयात्कव्यंनपितरस्तथा ६१ होमार्तेमिश्रपूजार्तेपिंडार्ते।
विकरंतथा अनुलेपेमलोच्छिष्टेषट्पवित्रंपरित्यजेत् ६२ प्रो
क्षणीआपमादायसपवित्रंकरंस्थितं अग्निंप्रदक्षिणंकृत्वाअ
भिगंम्यप्रणीतयाः ६३ अधोमुखंवृध्नंधादस्यात्प्राङ्मुखंवाह
व्यवाहनः इध्मावह्निरूपंस्यात्कुसैस्त्याकृतिरीयते ६४ स
पवित्रंवामहस्तेनवह्निंकुर्यात्प्रदक्षिणं हव्यवाहसलिलंदृष्ट्वावि
भीतःसन्मुखोभवेत् ६५ ब्रह्मानुज्ञातमारभ्यहोमंजान्वाच्य
दक्षिणे नपक्षकेनोपधमेन्मुखेनचपाणिना ६६ मुखेना

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

ग्निनामंधेयात्पूर्व्योमुवादग्निरजायते पशवंकृन्भवेद्याधीम्
र्येनार्थेनिमूध्यीत ६७ प्राणिनाजायतेमृत्युकर्मसिद्धिंमुखेन
लु आघारानासिकाङ्गेयाआज्यभागौतुचक्षुषि ६८ वज्रो
दरस्थक्रुक्शिस्रुव्याहुतिःपरिकीर्तिताः शिरोहरेतनयापादौ
पंचवारुणिमेवच क्रुतासनशरीरस्तुतत्रवह्निं वि-चिलयेत्
६९। यत्रकाष्ठंतत्रश्रोत्रंयत्रभस्मतत्नःशिरः यत्राल्पज्वालि
तैनेत्रंयत्रधूमंतुनासिके ७० ज्वालामालातयाजिक्रातः
स्माजिक्रातुहोमयेत् अग्नीकर्णाकृतिदध्यात्कर्तुचैवविनश्य
ति ७१ नासिकायांबुकुदिक्षेनेत्रयोर्मरणंध्रुवं केशादारिद्र
कंप्रोक्तंतस्माज्जीक्रातुहोमयेत् ७२ सकारेस्तूलकंविंद्याद्ध
कारेमृतस्तूलकं अकुतेत्रयदातव्यंअकारंयत्रदृश्यते ७३

सकारेस्तूलकंविंद्यात्वकारेरिपुवर्द्धनं हकारेबलकृत्यातुआकु
स्मांकुत्रहीयते ७४ सकारेयमदूतस्यात्वकारेकिल्बिषंतथा
हकारेनिष्फलंप्रोक्तंतस्मादाकारयत्नतः ७५ इतिकुंडिका
समाप्ता अथस्रुवधारणलक्षणं अग्नेर्धृतेतुविधवामधे
र्धृतेमृतःप्रजाः मूलेर्धृतेम्रियतेहोतास्रुवस्थानंकथंभवेत्
१ अग्नमूलात्तुयन्मध्यंमध्यमूलात्तुमध्यतः स्रुवंचधारयेद्वि
द्वान्सर्वकर्मसुशोभनं २ अथहोमसुशालक्षणं सुकरीकर
संकोचीमृगीसुक्ष्मकनिष्का हसीकनिष्टातर्जन्योसुश्रेत्रयमु
दाहृतं ३ यज्ञेशांतिकेकर्त्याणिमृगीहंसीप्रशस्यते अभिचार
कैतेहोमेश्करीकथितावुधैः ४ पौराणिकेसुपनामकगोवि
दभट्टात्मजवेणीरामेणलिखितं शुभं श्रीअषादमभुजाये ॥

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

[OrderDescription]
,CREATED=16.09.19 16:39
,TRANSFERRED=2019/09/16 at 16:41:20
,PAGES=8
,TYPE=STD
,NAME=S0001861
,Book Name=M-656-KUSH KANDIKA
,ORDER_TEXT=
,[PAGELIST]
,FILE1=00000001.TIF
,FILE2=00000002.TIF
,FILE3=00000003.TIF
,FILE4=00000004.TIF
,FILE5=00000005.TIF
,FILE6=00000006.TIF
,FILE7=00000007.TIF
,FILE8=00000008.TIF
,

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection